

До 60-річчя академіка АН УРСР В. П. Комісаренка

В січні 1967 р. минуло 60 років з дня народження визначного вченого патофізіолога-ендокринолога нашої країни, талановитого організатора радянської охорони здоров'я, активного діяча руху за мир між народами — Василя Павловича Комісаренка, академіка АН УРСР заслуженого діяча науки УРСР професора доктора медичних наук директора Київського науково-дослідного інституту ендокринології та обміну речовин і керівника лабораторії ендокринних функцій Інституту фізіології ім. О. О. Богомольця АН УРСР.

Народився Василь Павлович 14 січня 1907 року в селі Черняхові Кагарлицького району Київської області в родині селянина-бідняка. Уже в дитинстві визначились його основні риси — працелюбність, прагнення до знань і наполегливість у досягненні поставленої перед собою мети.

В 1926 році Василь Павлович закінчує Київську фельдшерську школу, до якої поступив за відрядженням губернського комітету незаможних селян. В. П. Комісаренко понад два роки працював фельдшером у сорогозькій лікарні Запорізької області та в лікарні Артішовського цукрового заводу на Полтавщині, а після цього поступив у Харківський медичний інститут, який закінчив у 1932 р. Цей рік можна вважати початком наукової діяльності Василя Павловича, який одразу після закінчення інституту став аспірантом в Українському науково-дослідному інституті експериментальної ендокринології по відділу патологічної фізіології.

У 1935 році він успішно закінчує аспірантуру і захищає дисертацію на вчений ступінь кандидата медичних наук. Ця робота була присвячена вивченю механізму дії гідролізатів різних тканин на вуглеводний обмін як самих по собі, так і разом з інсуліном. Було показано, що гідролізати характеризуються відносно специфічним впливом на організм і що вони посилюють гормональний ефект інсуліну.

В дальншому в однім з основних коливання рівня циклу та виявив присутність його практора інсульному в різних ливу теоретичну і по вивченю патогенезу доведено, що інсульт тральну нервову систему з результатом гіпоглікемії у клітинах мозку. Терапевтічні падіння кров'яної сировини. Ці дослідження які в 1941 році були здійснені доктором медицинських наук Василем Павловим вивчення механізму

Багато уваги і
ково-дослідній роб-
могли лишитися не
Комісаренко був пр-
кринології та орган-
до лав ВКП(б), і
твердила його член-
значила заступник

В зв'язку з цією Павловича, і він ганізациї і розвитку. Проте прагнення та ініціатива Павловича, і він повершує розпочаті інсулінового шоку.

В період Великої війни працювати заступником начальника штабу військової поліції з важеним Військовим чином та з енергією він у організації медичних

Тісний науковий
чiv науковий шлях:
лив лабораторію е-
риментальної біоол-
ганізації Інституту
клінічної фізіологі-
ця АН УРСР Васи-
них функцій.

Колектив цієї участі Василя Патоди одержання близоз і селезінки та а також дослідження залоз) на морфології центральній нерв

Протягом кількох вивченням ролі ко

В дальному вуглеводний обмін та інсулін стали на багато років одним з основних питань, які вивчав Василь Павлович. Він дослідив коливання рівня цукру в крові у тварин в різні періоди доби і часи року та виявив при цьому певні закономірності. Значний інтерес становлять його праці по дослідженню умов всмоктування та зруйнування інсуліну в різних відділах шлунково-кишкового тракту. Однак особливу теоретичну і практичну цінність мають праці В. П. Комісаренка по вивченню патогенезу інсулінового шоку. Цими дослідженнями було доведено, що інсулінові судороги пов'язані з впливом інсуліну на центральну нервову систему і що інсуліновий шок виникає не тільки в результаті гіпоглікемії, а і внаслідок порушення окислювальних процесів у клітинах мозку. Крім того, вперше був показаний нешоковий характер падіння кров'яного тиску у собак під впливом токсичних доз інсуліну. Ці дослідження узагальнені В. П. Комісаренком у монографії, яка в 1941 році була захищена автором як дисертація на вченій ступінь доктора медичних наук. Академік О. О. Богомолець високо оцінив цю працю Василя Павловича—«робота ця створює новий напрям в галузі вивчення механізму лікувальної дії інсуліну при діабеті та шизофренії».

Багато уваги і наполегливої праці приділив В. П. Комісаренко науково-дослідній роботі, але неабиякі організаторські його здібності не могли лишитися не поміченими, і вже в 1937 році комсомолець Василь Комісаренко був призначений директором Українського інституту ендокринології та органотерапії. В 1939 році Василя Павловича приймають до лав ВКП(б), і в тому ж році Рада народних комісарів УРСР затвердила його членом колегії Наркомздоров'я УРСР, а в 1940 р. призначила заступником наркома охорони здоров'я УРСР.

В зв'язку з цим закінчується харківський період діяльності Василя Павловича, і він переїжджає в м. Київ на відповідальний пост по організації і розвитку справи охорони здоров'я в Українській республіці. Проте прагнення та інтерес до наукової роботи не залишають Василя Павловича, і він поступає в докторантuru до О. О. Богомольця, де завершує розпочаті ще в Харкові дослідження по вивченню патогенезу інсулінового шоку.

В період Великої Вітчизняної війни В. П. Комісаренко продовжує працювати заступником наркома охорони здоров'я УРСР і є уповноваженим Військової ради Південно-Західного фронту. Усю свою кипучу енергію він у ці роки віддавав розв'язанню невідкладних завдань організації медичної служби в армії і тилу.

Тісний науковий контакт з академіком О. О. Богомольцем визнав чив науковий шлях Василя Павловича як вченого, і в 1943 році він очолив лабораторію експериментальної ендокринології в Інституті експериментальної біології та патології МЗ УРСР, а з 1953 року після реорганізації Інституту експериментальної біології і патології та Інституту клінічної фізіології АН УРСР Василь Павлович очолив в ньому лабораторію ендокринних функцій.

Колектив цієї лабораторії під керівництвом і при безпосередній участі Василя Павловича працював у двох напрямах: розробляв методи одержання біологічно активних речовин з кори надніиркових залоз і селезінки та вивчав фізіологічну і клінічну дію цих екстрактів, а також досліджував механізм дії гормонів (переважно надніиркових залоз) на морфологічний і білковий склад крові та на обмін речовин у центральній нервовій системі.

Протягом кількох років В. П. Комісаренко в основному займався вивченням ролі коркової речовини надніиркових залоз в регуляції кро-

вообігу та обміну речовин. В результаті цих досліджень з надніиркових залоз був одержаний препарат великої біологічної активності — кортикотонін. Експериментальні і клінічні дослідження по вивченню кортикотоніну опубліковані в різних медичних журналах і узагальнені В. П. Комісаренком у монографії «Гормони кори надніиркових залоз та їх роль у фізіологічних і патологічних процесах організму», яка вийшла в 1956 р.

Великої уваги заслуговують праці Василя Павловича по вивченню виділеної ним із селезінки великої рогатої худоби біологічно активної речовини, яку він назвав спленіном. Експериментальні і клінічні дослідження по вивченню фізіологічних і лікувальних властивостей спленіну опубліковані в періодичній пресі, а всі матеріали з цього питання зведені та узагальнені В. П. Комісаренком у 1961 році в монографії «Спленін». Фармакологічний комітет Міністерства охорони здоров'я СРСР дозволив випуск спленіну для широкого медичного застосування при лікуванні токсикозів ранніх строків вагітності, шизофренії, які супроводжуються порушенням азотистого обміну, променевої хвороби, викликаної надмірним опроміненням при рентгенотерапії.

Праці Василя Павловича, присвячені вивченню механізму дії інсулуїну на обмін речовин у головному мозку, з'явилися відправним пунктом в теперішньому напрямі досліджень колективу, який очолює академік АН УРСР В. П. Комісаренко. Одержані експериментальні матеріали про значення ендокринних залоз та їх гормонів у регуляції обміну речовин в головному мозку дозволили організувати в січні 1967 року конференцію, присвячену проблемі «Гормони і головний мозок», мета якої полягає в обговоренні одержаних з цієї проблеми даних, підведенні підсумків і визначені чергових завдань.

В зв'язку з великими завданнями, поставленими перед вітчизняною ендокринологією, Міністерство охорони здоров'я УРСР доручило В. П. Комісаренку організувати в м. Києві Науково-дослідний інститут ендокринології та обміну речовин і призначило його директором цього інституту.

Менш ніж за рік під його керівництвом такий інститут був створений і приступив до розробки актуальних питань теоретичної і практичної ендокринології.

Крім науково-дослідної та науково-організаційної роботи Василь Павлович проводив і педагогічну діяльність, яку почав у 1932 р. на кафедрі патофізіології Харківського інституту удосконалення лікарів, де він до 1938 р. працював як доцент. З 1945 до 1950 р. В. П. Комісаренко був професором кафедри патофізіології Київського інституту удосконалення лікарів, а в 1950 році він був обраний завідуючим кафедрою патофізіології Київського медичного інституту ім. акад. О. О. Богомольця.

В. П. Комісаренко вніс цінний вклад як в теорію, так і в практику медицини. Він опублікував 120 наукових праць, присвячених питанням ендокринології, серед яких чотири виданих монографії і п'ята, присвячена фізіології та патології надніиркових і статевих залоз, підготовлена до друку. Під його редакцією видано три збірники — «Механізм дії гормонів» (1959 р.), «Гіпофіз — кора надніиркових залоз» (1964 р.), Збірник доповідей першого з'їзду ендокринологів України (1965 р.). В кожному із цих збірників є праці як В. П. Комісаренка, так і його співробітників. Чимало його праць видано за рубежем німецькою, англійською, румунською, болгарською і польською мовами. Василь Павлович — автор трьох винаходів, що стосуються удосконалення виробництва інсулуїну і розробки методів одержання нових гормональних

препаратів — спленіну саренка співробітника УРСР, Київського медиконано і захищено 8 дес.

За наукові досягнення членом-кореспондента

Діяльність В. П. педагогічною та органічною у громадсько-політичній

З 1948 по 1954 р. ренню політичних і народніх делегатом українських прихильників миру. Він був миром у Відні, в ІІІ роззброєння і мир. Він був членом Всеукраїнського республіканського комітету за конгресі прихильників В. П. Комісаренка обрав

Протягом ряду років логом Міністерства охорони здоров'я конференції ендокринологів відбувалися відповідно в червні 1965 року в Київському республіканському Всеукраїнському товариству ендокринологів. Він був членом редколегії багатьох наукових зборів та конференцій, відомих у світі. Він — член працівників із закордоном.

За велики заслуги громадсько-політичній народній конференції заслуженого діяча України, медалями, значками іншими відзнаками.

В. П. Комісаренко щедро відає розвиток християнства в Україні, багатьох членів родини, які відмінно відповідають на благо України, що буде комуністичним Українським Союзом.

препаратів — спленіну і кортикотоніну. Під керівництвом В. П. Комісаренка співробітниками Інституту фізіології ім. О. О. Богомольця АН УРСР, Київського медичного інституту та інших наукових закладів виконано і захищено 8 докторських і 15 кандидатських дисертацій.

За наукові досягнення Василь Павлович в 1948 році був обраний членом-кореспондентом, а в 1951 році — академіком АН УРСР.

Діяльність В. П. Комісаренка не обмежується науково-дослідною, педагогічною та організаційною роботою, він завжди бере активну участь у громадсько-політичному житті нашої країни.

З 1948 по 1954 рік він — голова правління Товариства по поширенню політичних і наукових знань УРСР. Кілька разів його обирали делегатом українських республіканських і всесоюзних конференцій прихильників миру. В 1952 році він був делегатом Все світнього конгресу миру у Відні, в 1962 році — він делегат Все світнього конгресу за роззброєння і мир. В тому ж році він був обраний головою Українського республіканського Комітету захисту миру і членом президії Радянського комітету захисту миру. В липні 1965 року на Все світньому конгресі прихильників миру в Хельсінкі, делегатом якого він був, В.П. Комісаренка обрали членом Все світньої ради миру.

Протягом ряду років В. П. Комісаренко був головним ендокринологом Міністерства охорони здоров'я УРСР. В 1962 році на Все союзній конференції ендокринологів у Москві він був обраний головою правління Все союзного науково-медичного товариства ендокринологів, а в червні 1965 року на Українському республіканському з'їзді ендокринологів — головою правління Українського науково-медичного товариства ендокринологів. Крім того, Василь Павлович є членом правління Все союзних товариств патофізіологів і геронтологів. Він є також членом редколегії багатьох союзних і республіканських наукових журналів. Він — член президії Товариства дружби і культурного зв'язку із закордоном.

За великі заслуги на науково-педагогічній, організаторській та громадсько-політичній ниві В. П. Комісаренку присвоєно почесне звання заслуженого діяча науки УРСР, він нагороджений кількома орденами, медалями, значком «Відмінник радянської охорони здоров'я» та іншими відзнаками.

В. П. Комісаренко перебуває тепер у розквіті творчих сил, які він щедро віддає розвиткові вітчизняної науки і благородній справі захисту миру в усьому світі. Так побажаймо ж дорогому ювілярові міцного здоров'я, багатьох років життя для успішного втілення його творчих задумів на благо радянської науки, на користь радянському народові, що буде комуністичне суспільство.

О. Ф. Макарченко, В. С. Лусенко